

HE HUI MŌ NGĀ REO

Ko te Ahorangi o te Taura Whiri, ko Tīmoti Kāretu te kaikōrero tuatahi o ngā hui e rua i tū i te marama o Here-turi-kōkā.

I te whare takiura o Te Whanga-nui-a-Tara te tuatahi o ēnei hui. E rua ngā wāhanga o roto: Me pēhea ngā reo-ā-iwi e ora ai i Aotearoa nei? He pēhea te whakaako i te reo Pākehā ki te hunga kōrero reo kē? I kōrero a Tīmoti mō te te mana o tōna ake reo, kia mōhiotia ai ko tēhea te tino reo o te motu.

I tua atu i tā Tīmoti i whaikōrero ai, i whaihua anō tēnei hui nā te mea kua puta te whakaaro i te Minita Kura, i a te Hōnore Phil Goff, me whakarite e te Kāwanatanga he kaupapa reo mō te motu. Ka pā tēnei kaupapa ki te reo Māori, ki te reo Pākehā, ki ngā reo o te katoa o ngā iwi e noho nei ki Aotearoa, ā, ki ngā reo rāwaho hoki.

I tū te tuarua o ēnei hui i te whare takiura o Tāmaki-makau-rau, ā, ko te tino kaupapa ko te āhei o ngā Māori me ngā iwi o Te Moana-nui-a-Kiwa ki te pānui pukapuka, ki te tuhi hoki. Ko te whaikōrero a Tīmoti ka pā ki te hāngai o tēnei āhei ki te ao Māori.

I te marama o Mahuru i pōwhiritia a Tīmoti kia kōrero ki tētahi hui o te hunga wetewete reo o Te Ūpoko o te Ika. Ko te take, “He aha tā te kaiwetere koha ki te reo Māori?”. Ko tēnei te pōwhiri tuatahi ki a Tīmoti kia reorua āna kōrero ki tētahi rōpū Pākehā. Katoa ngā kōrero i kōrero tuatahitia ki te reo Māori, ā, ka kōrero tuaruatia ki te reo Pākehā. Tērā pea he tauira mō ētahi atu hui a Tauīwi!

TE URUPARE MŌ TE PANGAKUPU

WHAKAPAE:

1. aroha 4. taimaha 8. āheihei 9. atatū 10. hua
11. ono 13. inu 14. ārai 16. awhi 18. hīnaki
21. maoa 22. mōmona 24. ikura 26. reo
27. nanakia 29. Urewera 30. inohi

WHAKARARO

1. ātaahua 2. ōnewa 3. āwhina 4. taihoa
5. inapō 6. arahina 7. āhuru 12. niho 15. rima
17. hūmarie 19. iāianeī 20. inanahi 22. mangu
23. ngote 25. anga 28. keo

MARAMATAKA 1991

Kua oti mai tētahi maramataka tino rerehua mō te tau 1991, ā, ka taea te hoko mai i te Taura Whiri. E whai tonu ana i te tauira o te maramataka o te tau kua hipa, ā, ko ngā puiaki e whakaaritia mai ana kāore anō kia tino kitea i Aotearoa nei. Ko ēnei puiaki e puritia ana i te Whare Taonga o Te Whanga-nui-a-Tara i roto i ngā marama e tū mai nei.

Kei te mau te utu o te maramataka ki tērā o te tau kua pahure, arā, e 45 tāra me te uru o te tāke hokohoko ki tērā utu. Ko tētahi tāpiritanga mō tēnei tau ko te raunga o tētahi puka whakarārangi, whakamārama hoki i ngā ingoa o ngā pō o te marama o te ao o nehe. E motuhake mai ana ēnei i te maramataka.

Ka pai ēnei maramataka hei takoha, ā, ka taea hoki ia whakaahua te whakairi ki te paetara.

Ko tāku atu ki a koutou kia wawe tonu te whakapā mai nā te mea e 4000 noa iho e āhei atu ana i te Taura Whiri. Inā pīrangitia ētahi atu kōrero, me whakapā mai ki a Warekorangi Te Angina i te Taura Whiri, ka whakakī rānei i te pukatono i te whārangi whakamutunga o *He Muka*. Kia kamakama tonu kei pau wawe!

HE WHAKAATURANGA KI TE HUI A NGĀ TĀNGATA WHENUA O TE AO

Mai i te 7 ki te 12 o Hakihea 1990, kei te whakahaeretia e te Tari Matua o te Kōhanga Reo te Hui a ngā Tāngata Whenua o te Ao ki te marae o Tūrangawaewae i Ngāruawāhia, rohe o Waikato. Atu i a tātou tangata whenua nei, he nui te manuhiri o tua i te rehutai ka pae mai.

Kei te whakaritea he wāhi i te hui e taea ai e te hunga pīrangī whakaata taonga aua taonga te whakaari. Kei tēnei whakaaturanga ka whaiwāhi ngā tari kāwanatanga, ngā whakahaere kāwanatanga me ētahi atu. E whakakotahi ana te Taura Whiri rāua ko te Manatū Māori i ō rāua whakaaro me ā rāua mahi i tēnei hui.

Ko ngā momo taonga whakatairanga ka kitea he pānui whakaahua, he poraka me te tohu o te Taura Whiri, he maramataka mō te tau 1991 me ētahi atu taonga. Inā hiahiatia ētahi atu kōrero, me whakapā atu ki a:

Te Oraiti Calcott, i te Tari Matua o te Kōhanga Reo, 11 Lipman Street, Mount Victoria, Te Whanga-nui-a-Tara.